

ӨОЖ 72.012.8
ҒТАМР 67.25(045)

<https://doi.org/10.51488/1680-080X/2021.1-05>

Б.Ж. Еспенбетов¹, С.Х. Хамитов²

^{1,2}С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы

ҚОҒАМДЫҚ ҒИМАРАТТАРДЫҢ ИНТЕРЬЕРІН ЗАМАНАУИ ДИЗАЙН СТИЛЬДЕРІНДЕ ПАЙДАЛАНУ

Аңдатпа. Мақалада адамның күнделікті өмір сүру ортасы ретінде ғимараттарының интерьер дизайнның шешудің негізгі міндеттері мен принциптері талданады. Мақалада авангард, хай-тек, фьюжн стильдары басшылыққа алынған. Жоғары сапалы материалдарды пайдалана отырып, адам өміріне қолайлы әрі қажетті қоғамдық ғимараттарды жобалау қарастырылуда.

Түйін сөздер: интерьер дизайны, стиль, қоғамдық ғимараттар, жобалау, сәулет, кеңістік.

Қоғамдық ғимараттардың әлеуметтік тұжырымдамасын анықтай отырып, біз күрделі диалектикалық қарама-қайшылықтарға да тап боламыз. Бір жағынан, қоғамдық ғимараттар адамның ең қарапайым қажеттіліктерін қанағаттандыратын ғимараттар қатарына кірмейді. Екінші жағынан, жануар сияқты, адам тек тамақ ішіп, пана таба алмайды. Адамда оқытуға, балалар мен жастарды тәрбиелеуге, өзінің үздіксіз білім алуына, ғылыми қызметтің күрделене түсуіне жағдай болуы керек, ол өмірін жақсартуы керек, ол оқуға, сау демалуға, спортпен айналысу үшін мүмкіндігінше бос уақытты алады, олардың қызығушылығына және интеллекттің дамуына қанағаттану, өз түрімен байланыс орнататын орын болуы керек.

Қоғамдық интерьерді жобалау кезінде, қоғамдық кеңістіктің интерьері жаппай тұтынушының жалпы қалауы мен мүдделерін ескере отырып, жасалынуы керек екенін ескеру қажет. Сонымен қатар, барлық интерьер бөлшектері келушілерге барынша жайлылықты қамтамасыз ететіндей жасалынуы керек.

Қоғамдық ғимараттың интерьер дизайны ең алдымен функционалды сызбадан және интерьердің барлық негізгі элементтерін сипаттайтын эскиздер жасаудан басталуы керек: үлкен бөлшектерден сәндік элементтерге дейін.

Қоғамдық үй-жайларды жобалау ерекшеліктері жеке интерьер дизайнынан айтарлықтай ерекшеленеді. Дизайнер көптеген адамдар бір уақытта және үнемі бола алатын үй-жайлардың ерекшеліктерін ескере отырып, жобаны сауатты әзірлеу қажет болатын жағдайларға тап болады. Мұндай бөлмеде кез келген адамға ыңғайлы, жайлы және қауіпсіз болуы керек.

Ең алдымен үй-жайларды қызмет бағытын және гигиена мен өрттен қорғау ережелеріне сәйкес, сондай-ақ эргономика мен қауіпсіздік талаптарын ескере отырып, дұрыс жоспарлау қажет. Осы міндетті нормалардан басқа, қоғамдық кеңістіктің кез келген түрі үшін тұтынушының қажеттіліктері мен үй-жайдың мақсатына сәйкес келетін тиімді аймақтарға бөлу нұсқаларын таңдауға мүмкіндік беретін бірқатар факторлар бар.

Екіншіден, қоғамдық кеңістіктердің интерьері жобаланған стильде белгілі бір әмбебаптық, яғни келушілердің кең тобын қуанту мүмкіндігі болуы керек. Осы себепті стильді таңдау кезінде әр түрлі параметрлер бағаланады, мысалы: бөлменің мақсаты, архитектуралық ерекшеліктері, осы бөлмеде кім, қай уақытта және қандай мақсатта болатындығы және басқа да бірқатар маңызды факторлар [1].

«Авангард» – дәстүр мен стандартты ойлауды бұзатын сергек және батыл бағыт. Бұл стиль XX ғасырдың басындағы жастардың революциялық ұмтылыстарымен таныс болды, сонымен бірге авангард жаңа өнер туғызамыз деп мәдени-эстетикалық сын-қатер ретінде де пайда болды. Сондықтан жаңа бағыт үшін осындай атау таңдалды: «алдыңғы қатарға шығу» немесе «авангард». Авангард таза, ақ, қара, қызыл, сары, жасыл түстермен жұмыс істейді. Бөлмеде бір уақытта бірнеше қарама-қарсы түстерді қолдануға болады, оларға динамизм мен мәнерлілік қосылады. Сонымен қатар, контраст тек қабырғалар, еден мен төбелер арасында ғана емес, сонымен қатар, қабырғалардың түсінде де пайда болуы мүмкін. Авангард стиліндегі интерьер үшін ең соңғы әрлеу материалдары қолданылады: әйнек тұсқағаздар, декоративті гипс, металданған тұсқағаздар, жаңа бояулар мен лактар, ламинатталған жабындар және т.б.

Жиһаз да әсерлі болуы керек. Пішін қатаң геометриялық болуы мүмкін, контуры қажет емес бөлшектерсіз. Авангард кішкентай декор мен безендіруден аулақ болады. Металдан, ағаштан, әйнектен жасалған жиһаз интерьерге толық сәйкес келеді. Айқын нысандар мен дизайнердан басқа, мүлдем аморфты нысандар, мысалы, жастықтары бар үлкен орындықтар ерекше әсерлі болады (1-сур.) [6].

1-сурет – «Авангард» стиліндегі интерьер дизайны

«Хай-тек» (high technology – жоғары технология) ультра-заманауи стиль деп аталады. Ол өткен ғасырдың революциялық 60-жылдары дүниеге келген. Сол кездегі дизайнерлер 1920 және 1930-шы жылдардағы сәулеттік қозғалыстардың өкілдерінен, атап айтқанда, конструктивистерден шабыт алды.

Жоғары технологиялық интерьер – бұл кеңістік пен жарықтың үйлесімді тіркесімі, нысандардың пішіні және олардың идеалды түстері мен пропорциялары. Бұл стильде түс пен материалда ерекше артықшылықтар жоқ. Бұл стиль-

дегі интерьерлер нақты, сонымен қатар ыңғайлы. Суреттер де, декор элементтері де жоқ. Қабырға, төбенің және еденнің беткі қабаттары тегіс және таза болуы керек, сондықтан жиһаздар, маталар мен ыдыс-аяқтар сәйкес келуі керек. Мұндай интерьерде жеңіл, айқын геометриялық пішіндермен бәрі орынды болады. Хромдалған металдан және синтетикалық былғарыдан жақсы таңдалған орындықтар, креслолар немесе дивандар өте талғампаз және ыңғайлы көрінеді. Жоғары технологиялық интерьердегі шкафтың орнына жабық және ашық бөлімдері бар сөре модульдерін қойған дұрыс. Барлық металл жиһаздар мен аксессуарлар күміс түстес және жылтыр болуы керек (2- сур.) [7].

2-сурет – «Хай-тек» стиліндегі интерьер дизайны

«Фьюжн» стилі мәдениеттердің, дәстүрлер мен технологиялардың әсері мен өзара әрекеттесуінің нәтижесінде гетерогенді заттар мен элементтер арасындағы үйлесімділікке қол жеткізе отырып, бәрін араластыруға мүмкіндік береді. Алдыңғы канондарды жоққа шығармай және сонымен бірге өз ережелерін ұсына отырып, түстер мен материалдардың еркін синтезі болып табылатын негізгі принципі босаңсыған стиль барлық элементтерді назарға алады және коллаж логикасын дамытады. Қаныққан, тіпті арандататын түстер талғампаз болып саналады: күлгін, жасыл, көгілдір, алтын, сия көк, қызыл, қызғылт сары, ақ және қара. Осының бәрімен үйлесімділік сақталғаны маңызды. Интерьерді тиімді ұсыну үшін прожекторлар қолданылады. Жиһаздағы үстел шамдары, қабырға шамдары, едендік шамдар, шамдар және жарықандырғыштар типтік емес композициялар жасайды және жарықтың нюанстарымен ойнайды. Фьюжннің тағы бір анықтайтын сипаттамасы – бұл әрлеу құрылымы. Зебра, леопард немесе имитация сияқты фаунаға тән құрылымдарға артықшылық беріледі. Табиғи материалдармен қымбат бағалы металдардан жасалған бұйымдар, балюстер, кірпіштен жасалған камин, қымбат жиһаздар мен жібек перделер импровизациясы интерьерге ерекше көрік береді. Интерьердегі тоқыма – балқытудың негізгі құралдарының бірі, өйткені муслинді перделер, ауыр перделер, жастықтар мен кілемшелер бөлмені тез өзгерте алады. Стильдің негізгі ерекшеліктері пропорциялар мен бөлшектерді таңдаудағы жақсы талғам, сондай-ақ комбинациялардағы батылдық.

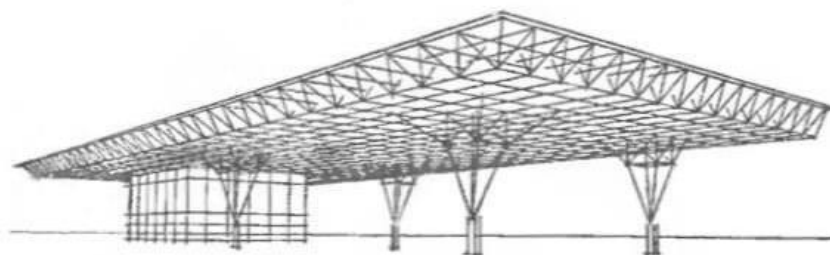
Дәстүрлі емес және эмоционалды, таңқаларлық және артық синтездеу стилі – бұл декорацияның нағыз шедеврi. Бұл стиль көбіне өзіне сенімді, күнделікті қарапайым өмірін ерекше және пайдалы етіп өткізуге тырысатын адамдарға ұнайды [2] (3-сур.) [8].

3-сурет – «Фьюжн» стиліндегі интерьер дизайны

Адамның даралығы оның үйінің интерьерінде, ал қоғамның даралығы қалалық сәулет өнері мен қоғамдық кеңістіктің дизайнында көрінеді. Бұл біз өміріміздің көп бөлігін өткізетін орта, және ол қоғамның үнемі өзгеріп отыратын қажеттіліктерін қанағаттандыруы керек. Қоғамдық кеңістіктердің интерьері қазіргі заманғы адам өмірінің көрінісі болып табылады. Қалалық және өндірістік стильдер және олардың элементтері қоғамдық кеңістікті жобалауда ең танымал болып саналады. Қалалық интерьерлер қоғамдық кеңістікті жобалау үшін бірқатар артықшылықтарға ие. Ашық кеңістік, табиғи жарықтың көптігі, өзгермелі интерьер, еркіндік пен жеңілдік сезімін қалдырып, көптеген адамдарды орналастыруға мүмкіндік береді.

XX ғ. 90 жылдары үлкейтілген супермаркет ғимараттары алдымен жәшіктерге бөлінді, содан кейін ТМД жұмысшылары жөндеуден өткізгеннен кейін, олар үй дизайнында қайта біріктірілді, енді біріккен фирмалар супермаркеттерді бірінен соң бірін ашып, өз дизайнымен батыстың сауда орталықтарын тұтынады. Қазіргі бетке ұстар зәулім сауда компаниясының өкілдік ғимаратының корпусында шыны ыдыстарды қабылдауға арналған кең ауқымды тәжірибелік сарайдың жақтауы жасырылғанын кім енді есіне алады? Кеңістіктің тарихын ескере отырып, оларды заманауи жағдаймен үйлестіре отырып, негізгі элементтерді бөліп көрсетуге болады (4-сур.) [3].

4- сурет – Кең ауқымды өндірістік ангар

Үй-жайдың мақсатын түсіну және егжей-тегжейлі назар аудару функционалды міндеттерді нақты шешуге мүмкіндік береді: көрме ұйымдастыруға, қызметкерлерді немесе келушілерді орналастыруға. Көптеген қоғамдық орындардың қалалық стилінің пайдасына таңдау негізделген. Қазіргі адамды сыртынан қоршап тұрғанның бәрі – сәулет, материалдар, түстер – бөлме ішінде пайда болып, адамға таныс атмосфера жасайды. Бөлмедегі кез келген адам өзін еркін сезінеді, өйткені ол таныс қалалық ортада.

Интерьер, оның көлемдік-кеңістіктік және композициялық компоненттері қоғамдық ұйымдарды, оның ішінде кәдесый дүкендерін безендіруде үлкен маңызға ие. Интерьер – бұл ғимараттың ішкі кеңістігін ұйымдастыру, бұл көзбен шектелген, жасанды түрде жасалған, адамның өмір сүруіне қалыпты жағдайларды қамтамасыз ететін орта.

Ішкі кеңістік әлеуметтік қызметтің белгілі бір процесін жүзеге асырудың құралы ретінде әрекет етеді, яғни бұл әрекет ету ортасы. Үйлесімді ұйымдастырылған ішкі кеңістік адам психикасына әсер етеді және оның дамуына қатысады, яғни ішкі кеңістік – қабылдау ортасы. Бірақ адам тек кеңістікте өмір сүріп, оны қабылдап қана қоймайды, сонымен бірге оны әлемге және қоғамның құрылымы туралы өз ойларын білдіретін орта құра отырып, оны өзгертеді. Осыдан интерьердің негізгі функцияларын: утилитарлық және эстетикалық, орындаңыз.

Ішкі кеңістік сәулеттің негізгі қағидасына айналады, яғни ғимарат салынып жатқан басты нәрсе. Сонымен қатар, интерьер сыртқы формаға қатысты белгілі бір тәуелсіздікке ие. Ішкі кеңістікті ұйымдастырудың өзі адам үшін қозғалысты орнататындай. Бұл жағдайда ғимаратқа кіргенде, оның ішінде қозғалған кезде кеңістікті қабылдау және қозғалыстың соңында, нысанаға қабылдау туралы кеңістік бар. Сонымен, қонақ үйге кіре берісте бірінші бөлме – фойе келушіні бағдарлап, негізгі қозғалыс бағытын белгілейді. Ол үшін тік коммуникация қолданылады – лифттер мен баспалдақтар. Лифттер мен баспалдақтардың орналасуы кіреберістен оларға қозғалу жолы ең қысқа және тікелей ағын болатындай болуы керек.

«Жабық – ашық» ұғымы сәулеттік және табиғи кеңістіктердің өзара байланысын сипаттайды. «Жабық» дегеніміз, ең алдымен, қоршаған кеңістіктің табиғи функциядан қорғаныш функцияларын қамтамасыз ету және өмір сүруге қолайлы ауа-райын модельдеу үшін физикалық оқшаулануы. Оқшаулану дәрежесі нақты табиғи және ауа-райының ерекшеліктеріне байланысты. «Ашық» сәулет кеңістігі табиғи жағдайда арнайы орналасқан. Көбінесе оған «төбені қоршау беті жетіспейді, ал «қабырғалардың» периметрі жеткілікті түрде ерікті болып табылады, яғни материал, биіктік және масса тығыздығы бойынша сипаттамалардың айтарлықтай ауқымына ие болуы мүмкін. «Жабық – ашық» ғарыш сипаттамаларының эстетикалық ерекшелігі материал қоршауының және жабдықтау заттарының қасиеттерінің көрінуімен байланысты. Бейнелі және эмоционалды сезімдер табиғаттың табиғилығы мен бөлменің жақындығы туралы қарама-қарсы идеяларды көрсетеді. Бұл формалардың масштабын, материал түрлерін, жарықтандыру әдісін, декор түрін және т.б. таңдауға әсер етеді.

Ішкі кеңістік – бұл ғимараттың нағыз негізгі көрінісі. Дизайнер тұрғын үйдің ішкі кеңістігін әртүрлі материалдық құрылымдарды – жүк көтергіш тіректерді, сыртқы қабырғаларды, қалқаларды, төбелер мен жабындарды қолданатын адамдардың нақты қажеттіліктеріне сәйкес ұйымдастырады. Кеңістікті шектейтін және қоршайтын құрылымдық элементтердің тіркесімі сыртынан ғимараттың көлемі, ішкі жағынан – тұрғын үйдің ішкі көрінісі ретінде қабылданады. Интерьердің құрамында кеңістіктік форманың түрлері – кеңістік, көлем және жазықтық бөлінеді, олардың көмегімен сәулетші ішкі тіршілік кеңістігін қалыптастырады.

Интерьердің көлемдік-кеңістіктік құрамы – бұл кеңістік пен оны қоршайтын формалардың өзара әрекеттесу жүйесі. Тұрғын үйдің көлемінің пішіні оның ішкі кеңістігіне байланысты, ал керісінше, үйдің ішкі кеңістігі оның көлемдік формасын белгілейді. Тұрғын үй-жайлардың қажетті кеңістіктік өлшемдерін анықтаудың алғашқы шарасы адам болып табылады. Осы жалпы шараға сәйкес үй-жайлардың өлшемдері, ішкі бөлшектері мен жабдықтары да таңдалады [4].

Әкімшілік және қоғамдық ғимараттардың интерьерін қалыптастыру олардың функцияларының алуан түрлілігіне байланысты едәуір қиынға соғады. Бір типтегі жаппай ғимараттардың өзінде интерьерді ұйымдастырған кезде жеке тәсіл болу керек. Әкімшілік және қоғамдық ғимараттардың ішкі қабатын қалыптастыру бірқатар талаптар жиынтығын шешуді талап етеді. Ол ішкі кеңістікті қалыптастыру мен оның жеке элементтері арасында байланыс орнатудан тұратын архитектуралық жүйенің мәселелерін шешуден басталады. Ішкі кеңістік, оны қоршайтын беттер интерьердің құрамдас бөліктері болып табылады. Сонымен қатар, ол маңызды жеке компоненттерді қамтиды: саңылаулар, бөлімдер, жабдық, жиһаз. Барлық компоненттер адамның барлық қажеттіліктерін қанағаттандыратын әр түрлі әр түрлі сапалардан біртұтас орта құру үшін осындай шешім қабылдауы керек [5].

Қорытындылай келе, қазіргі сәулет өнері жыл сайын өркендеп, ертеден келе жатқан тарихын жоғалтпай, адамның ыңғайы мен тұрмыс салтына сай жаңаша бағыттар бойынша даму үстінде. Үй-жайлардың тек әсемдігі емес, адам өміріне қажеттілігі мен маңыздылығын назарда ұстау қажет. Кез келген маман ең алдымен тұтынушының қалауын ескере отырып, өз жұмысы аса мұқияттылықпен орындау керек.

Әдебиеттер:

1. Змеул С.Г., Маханько Б.А. *Архитектурная типология зданий и сооружений*. – М.: Архитектура-С, 2004. – 238 с.
2. *Стили интерьера*. <https://legko.com/blog/p/klassicheskiye-stili-nemnogo-istorii>.
3. Ткачѳв В.Н. *Архитектурный дизайн (функциональные и художественные особенности проектирования): учеб. пособие*. – М.: Архитектура-С, 2006 – 352 с.
4. Шенцова О.М. *Современные тенденции в дизайне интерьеров торговых центров // Universum: филология и искусствоведение: электрон. научн. журн. 2017. № 11 (45). URL: https://7universum.com/ru/philology/archive/item/5284*.
5. Лантнев В.А., Смагулова А.Б. «Умная городская среда» // «Вестник КазГАСА». – 2020. – №2(76). – С. 42-49.
6. https://gidmaster.info/news-desing-text_20160505000011#%D0%90%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B4

7. <http://kitchenguide.su/shtory/shtory-v-stile-xaj-tek.html>
8. <https://www.dizainyfoto.ru/interer/stil-fyuzhn-v-interere-sochetaem-nesochetaemoe.html>

References:

1. Zmeul S.G., Makhanko B.A. *Architectural typology of buildings and structures*. – M.: Architecture-S, 2004. – 238 p.
2. *Styles of the interior*. <https://legko.com/blog/p/klassicheskiye-stili-nemnogo-istorii>.
3. Tkachev V.N. *Architectural design (functional and artistic design features): Textbook. Manual* – M.: Architecture-S, 2006. – 352 p.
4. Shentsova OM *Modern trends in interior design of shopping centers // Universum: philology and art history: electron. scientific. zhurn. 2017. No. 11 (45). URL: https://7universum.com/ru/philology/archive/item/5284*.
5. Laptev V.A., Smagulova A.B. «Smart urban environment» // «Bulletin of KazGASA». – 2020. – No. 2 (76). – S. 42-49.
6. https://gidmaster.info/news-desing-text_20160505000011#%D0%90%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B4
7. <http://kitchenguide.su/shtory/shtory-v-stile-xaj-tek.html> <https://www.dizainyfoto.ru/interer/stil-fyuzhn-v-interere-sochetaem-nesochetaemoe.html>

Б.Ж. Еспенбетов¹, С.Х. Хамитов²

^{1,2} КазАТУ имени С. Сейфуллина,
г. Нур-Султан, Республика Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРЬЕРА ОБЩЕСТВЕННЫХ ЗДАНИЙ В СОВРЕМЕННЫХ СТИЛЯХ ДИЗАЙНА

Аннотация. В статье анализируются основные задачи и принципы решения внутренней отделки общественных зданий, как места повседневной жизни. Рассмотрены современные тенденции в дизайне интерьера: авангард, хай-тек, фьюжн.

Ключевые слова: дизайн интерьера, стиль, общественные здания, проектирование, архитектура, пространство.

B. Zh. Espenbetov¹, S. X Khamitov²

^{1,2} KazATU names S. Seifullin, Nur-Sultan, Republic of Kazakhstan

USE OF PUBLIC INTERIOR WITH MODERN DESIGN STYLES

Annotation. The article analyzes the main tasks and principles of solving the interior decoration of public buildings as a place of everyday life. Considered modern trends in interior design: avant-garde, high-tech, fusion.

Keywords: interior design, style, public buildings, engineering, architecture, area.